

**Türk Medeni Kanunu'nun 669–675. Maddeleri Kapsamında
Mirasta Denkleştirme (İade) Kurumu:
Hukuki Niteliği, Şartları ve Tenkis Kurumuyla Karşılaştırmalı Analizi**

Av. Yalçın Torun

Torun Hukuk Bürosu, Ankara

Özet

Mirasta denkleştirme (iade), miras bırakanın sağlığında yasal mirasçılarına yapmış olduğu karşılıksız kazandırmaların, mirasın paylaşılması aşamasında terekeye iade edilmesi suretiyle mirasçılar arasında eşitliğin sağlanmasını amaçlayan bir miras hukuku kurumudur. Türk Medeni Kanunu'nun 669–675. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu makale, denkleştirme kurumunun hukuki niteliğini, şartlarını, denkleştirmeye tabi kazandırmaları ve tenkis kurumuyla olan farklarını akademik düzeyde incelemektedir. Çalışmada normatif yorum yöntemi uygulanmış; öğretilerdeki görüş ayrılıklarına, Yargıtay içtihatlarına ve karşılaştırmalı hukuk perspektifine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mirasta denkleştirme, iade, tenkis, sağlararası kazandırma, kanuni mirasçı, TMK m. 669–675, İsviçre Medeni Kanunu, miras payı, paylaşırma.

I. Giriş

Miras hukukunun temel ilkelerinden biri, mirasçılar arasında eşitliğin sağlanmasıdır.¹ TC Anayasası'nın 35. maddesi mülkiyet hakkını güvence altına alırken, bu hakkın miras yoluyla intikalini de koruma altına almaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 669–675. maddelerinde düzenlenen mirasta denkleştirme (iade) kurumu, miras bırakanın sağlığında yasal mirasçılarına yaptığı karşılıksız kazandırmaların terekeye iade edilerek, mirasın paylaşılmasında adaleti tesis etmeyi amaçlamaktadır. Bu kurum, miras bırakanın bazı mirasçıları diğerlerine karşı avantajlı duruma getirmesinin önüne geçerek, paylaşırma anlık değil miras bırakanın sağlığındaki tüm kazandırmaların hesaba katıldığı bir denge mekanizması öngörmektedir.

II. Mirasta Denkleştirme Kavramı ve Hukuki Niteliği

---

¹Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan / Gümüş, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2019, s. 415.

Mirasta denkleştirme, yasal mirasçılarının miras bırakandan miras paylarına mahsuben elde ettikleri sağlararası karşılıksız kazandırmaları terekeye geri vermekle birbirlerine karşı yükümlü oldukları bir kurumdur.² TMK m. 669/1 hükmü, denkleştirmenin temel kurallarını ortaya koymaktadır. Bu hükme göre denkleştirme yükümlülüğü, yasal mirasçılar arasında karşılıklı bir borç ilişkisi yaratmaktadır. Denkleştirmenin hukuki niteliği bakımından, bu kurumun doğrudan paylaşırma hukukuna bağlı olduğu kabul edilmektedir. Denkleştirme, mirasın paylaşılması sürecinin bir parçasıdır ve bağımsız bir borç ilişkisi olarak nitelendirilemez.

Denkleştirme kurumunun en önemli özelliği, miras bırakanın tasarruf özgürlüğü ile doğrudan ilişkili olmasıdır.³ Miras bırakan, irade beyanıyla denkleştirme yükümlülüğünü değiştirebilir: altsoy dışındaki yasal mirasçılar için denkleştirme emredebilir veya altsoy için kanunda öngörülen denkleştirmeden muafiyet tanıyabilir. Bu yapı, denkleştirme kurumunu emredici nitelikte olmaktan çıkarmakta ve yedek hukuk kuralı (dispositif hüküm) olarak nitelendirmektedir.⁴

III. Mirasta Denkleştirmenin Amacı

Mirasta denkleştirmenin temel amacı, miras bırakanın sağlığında bazı yasal mirasçılarının yaptığı karşılıksız kazandırmalar nedeniyle diğer mirasçıların zarara uğramasını önleyerek mirasçılar arasında eşitliği sağlamaktır. İsviçre Federal Mahkemesi de bu amacı „mirasçılar arasındaki fiili eşitliğin tesisi“ olarak nitelendirmektedir. Denkleştirme yoluyla, miras bırakanın sağlığında yaptığı kazandırmaların tereke hesabına dahil edilmesi sağlanmakta; böylece paylaşırma, terekenin gerçek değeri üzerinden yapılmaktadır.

Denkleştirme kurumunun saklı pay sistemiyle doğrudan bir ilişkisi yoktur Saklı pay, kanunun belirli mirasçılara tanıdığı, miras bırakanın tasarrufuyla ortadan kaldıramayacağı bir koruma mekanizmasıdır. Denkleştirme ise saklı payın zedelenmesi koşulunu aramaz; yalnızca yasal mirasçılar arasında fiili eşitliği hedefler. Ancak pratikte denkleştirmeye tabi bir kazandırma aynı zamanda tasarruf oranını aşıyorsa, tenkis kurumu devreye girecektir. Bu noktada iki kurum arasındaki ayırım kritik önem kazanmaktadır.

---

²4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, m. 669/1.

³TMK m. 669/2.

⁴Eren, Fikret, Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 510.

IV. Denkleştirme ile Tenkis Kurumunun Karşılaştırılması

A. Hukuki Dayanak Farkı

Denkleştirme, TMK m. 669 vd. hükümlerinde düzenlenmişken; tenkis, TMK m. 560 vd. hükümlerinde yer almaktadır. Denkleştirmenin amacı mirasçılar arasında eşitliği sağlamakken, tenkisin amacı saklı payların korunmasıdır. Bu farklılık, iki kurumun farklı normların kontrolünde olmasını gerektirmektedir.

B. Uygulama Alanı Farkı

Denkleştirme, yalnızca yasal (kanuni) mirasçılar arasında uygulanır; atanmış mirasçılar ve vasiyet alacaklıları denkleştirme kapsamı dışındadır. Tenkis ise saklı paylı mirasçılar tarafından, saklı paylarını zedeleyen her türlü tasarrufa karşı ileri sürülebilir. Denkleştirme hükümlerinin uygulanabilmesi için en az iki yasal mirasçının bulunması gerekirken, tenkis davasında tek bir saklı paylı mirasçının varlığı yeterlidir.

C. Kazandırma Türleri Açısından Fark

Denkleştirmeye yalnızca sağlararası karşılıksız kazandırmalar tabidir. Ölüme bağlı tasarruflar denkleştirme kapsamına girmez. Tenkise ise hem ölüme bağlı tasarruflar hem de saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla yapılan sağlararası kazandırmalar tabi olabilir. Terekenin ve tasarruf nisabının hesaplanmasında denkleştirmeye tabi kazandırmalar (TMK m. 669) da aktif terekeye eklenmektedir.

D. Dava Niteliği Açısından Fark

Denkleştirme talebi, mirasın paylaşılması sürecinde ileri sürülür ve eda davası niteliğindedir. Tenkis ise yenilik doğurucu (inşai) bir davadır. Tenkis davasında TMK m. 571’de öngörülen bir yıllık ve on yıllık hak düşürücü süreler bulunurken, denkleştirme talebinde öğretide ve içtihadta zamanaşımı süresi tartışmalıdır. Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, E. 2025/5144, K. 2025/5236 sayılı kararında, denkleştirme talebinin zamanaşımı süresine tabi olduğunu ve TMK m. 5 yollamasıyla TBK m. 146 gereğince taksimden itibaren on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanacağını kabul etmiştir.

V. Denkleştirme Yükümlüleri

Denkleştirme yükümlüleri, miras bırakandan sağlararası karşılıksız kazandırma almış olan yasal mirasçılardır. TMK m. 669 ve 670, denkleştirme yükümlülerini iki grup altında düzenlemiştir: altsoy ve altsoy dışındaki yasal mirasçılar.⁵

Altsoy bakımından TMK m. 669/2, kanuni bir denkleştirme karinesi öngörmüştür. Buna göre, miras bırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek, malvarlığı devretmek veya borçtan kurtarmak gibi karşılık almaksızın altsoyuna yaptığı kazandırmalar, aksi miras bırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça denkleştirmeye tabidir. Burada ispat yükü tersine çevrilmiştir: alt soy, miras bırakanın denkleştirmeden muaf tuttuğunu ispat etmelidir.⁶⁷

Altsoy dışındaki yasal mirasçılar ise yalnızca miras bırakanın bu kazandırmaların iade edileceğini beyan etmiş olması halinde denkleştirme yükümlüsüdür. Bu iki farklı rejim, öğretide “kanuni denkleştirme” ve “iradi denkleştirme” olarak adlandırılmaktadır.⁸

Mirasçılık sıfatını kaybetmiş kişiler denkleştirme yükümlüsü olamaz. Mirastan feragat eden, mirası reddeden, mirastan çıkarılan veya mirastan yoksun olan kişi denkleştirme borçlusu değildir. Ancak TMK m. 670 gereğince, mirasçılık sıfatını kaybeden kişinin payını alan mirasçılar, onun yerine denkleştirmeyle yükümlü olacaktır

VI. Denkleştirme Alacaklıları

Denkleştirme alacaklıları, yalnızca miras bırakanın ölümü anında onun yasal mirasçısı sıfatına sahip olan kişilerdir. Atanmış mirasçılar ve vasiyet alacaklıları, denkleştirme alacaklısı olamaz. Aynı şekilde, çıkarma, yoksunluk, feragat veya red sebebiyle mirasçılık sıfatını kaybetmiş olanlar da denkleştirme talep edemez. Bu sınırlama, denkleştirme kurumunun yasal miras payı sistemi içerisinde konumlanmasının doğal bir sonucudur.

---

⁵TMK m. 670.

⁶Eren, s. 515.

⁷TMK m. 669/2: “Mirasbırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna yapmış olduğu kazandırmalar, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tabidir.”

VII. Denkleştirmeye Tabi Kazandırmalar

TMK m. 669/2, denkleştirmeye tabi kazandırmaları örnekseme (tadadi olmayan) yöntemiyle saymaktadır. Bu hüküm, altsoya yapılan belirli nitelikteki karşılıksız kazandırmaların denkleştirmeye tabi olduğunu düzenlemektedir.

A. Kuruluş Sermayesi

Miras bırakanın altsoyuna iş kurması, meslek sahibi olması veya ekonomik bağımsızlığını kazanması amacıyla verdiği sermaye denkleştirmeye tabidir. Uygulamada en sık karşılaşılan örnek, babanın çocuğuna dükkân açması, işletme devretmesi veya mesleki faaliyete başlaması için sermaye sağlamasıdır. Miras bırakanın oğluna tavuk çiftliği kurması için taşınmaz devretmesini kuruluş sermayesi kapsamında değerlendirmiştir.

B. Çeyiz

Miras bırakanın evlenen altsoyuna, evlenme sebebiyle ev kurması için yaptığı kazandırmalar çeyiz kapsamındadır. Ev eşyası, konut tahsisi, kişisel eşyalar bu kategoriye girer. Ancak düğün masrafları, balayı giderleri ve evlenme hediyesi olarak takılan mücevherler çeyiz kapsamında değerlendirilmez. Öğretide, geleneğe uygun ölçüdeki evlenme harcamalarının denkleştirme dışında tutulması gerektiği görüşü hakimdir.

C. Borçtan Kurtarma

Miras bırakanın mirasçısının kendisine olan borcunu ibra etmesi veya mirasçının üçüncü kişiye olan borcunu ödemesi şeklindeki kazandırmalar da denkleştirmeye tabidir. Burada önemli olan, borçtan kurtarmanın karşılıksız yapılmış olmasıdır. Miras bırakanın ölüme bağlı bir tasarrufla borcunu silmesi halinde ise bu işlem denkleştirme değil, tenkis kapsamında değerlendirilecektir.

D. Malvarlığı Devri

Malvarlığı devri, birden çok hakkı ve bazen de borçları içeren toplu bir devirdir. Devredilen malvarlığında borçlar da bulunuyorsa, denkleştirmeye tabi kazandırma yalnızca hakların borçlardan fazla olan kısmı için geçerli olacaktır. Örneğin, bir işletmenin borçlarıyla birlikte devredilmesi halinde, net değer üzerinden denkleştirme yapılacaktır.

E. Eğitim Giderleri

TMK m. 674/1, alışılmış ölçüleri aşan eğitim ve öğrenim giderlerinin denkleştirmeye tabi olduğunu düzenlemektedir. Öğretide tartışmalı olan konu, “alışılmış ölçü” kavramının sınırlarıdır. Ailenin ekonomik durumu, toplumsal gelenekler ve eğitimin niteliği bu değerlendirmede dikkate alınacaktır. Örneğin, iki çocuğundan birini yurtdışında özel bir üniversitede okutan miras bırakanın bu masrafı, alışılmış ölçüyü aştığı ölçüde denkleştirmeye tabi tutulabilecektir.

VIII. Altsoy İçin Kanuni Denkleştirme Karinesi

TMK m. 669/2, altsoya yapılan belirli kazandırmalar bakımından kanuni bir karine öngörmüştür: bu kazandırmalar, aksi miras bırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça denkleştirmeye tabidir. Bu karine sistemi, ispat yükünü tersine çevirmektedir. Denkleştirme talep eden mirasçı, yalnızca kazandırmanın yapıldığını ispat edecek; kazandırma alan altsoy mirasçısı ise miras bırakanın denkleştirmeden muaf tuttuğunu kanıtlamak zorunda kalacaktır.⁹

IX. Miras Bırakanın Denkleştirmeye İlişkin İradesi

Denkleştirme düzenlemesi, miras bırakanın irade beyanıyla tamamen değiştirilebilir bir yapıya sahiptir. TMK m. 669/1 uyarınca, miras bırakan herhangi bir yasal mirasçısına yapılan kazandırmayı denkleştirme kapsamına alabilir; TMK m. 669/2 uyarınca ise altsoya yapılan kazandırmayı açıkça denkleştirme dışında bırakabilir. Burada kritik olan husus, irade beyanının açık olması gerekliliğidir.

Miras bırakanın denkleştirmeye ilişkin irade beyanı herhangi bir şekle tabi değildir; sözlü veya yazılı olarak yapılabilir. Ancak sözlü beyanların ispatı uygulamada ciddi güçlükler doğurmaktadır. Miras bırakanın tavır ve ifadelerinden yorum yoluyla irade tespitine gidilmesi, öğretide genel olarak kabul görmemektedir. Denkleştirme iradesinin açık ve tereddüde yer bırakmayacak nitelikte olması gerekmektedir.

X. Denkleştirmenin Gerçekleşme Şekli

TMK m. 671, denkleştirme yükümlüsüne bir seçimlik hak tanımaktadır. Buna göre denkleştirme yükümlüsü, aldığı şeyi aynen terekeye iade edebilir veya bu şeyin parasal değerini iade edebilir. Miras bırakan, denkleştirmenin aynen mi yoksa mahsuben mi yapılacağını kararlaştırmışsa, bu iradeye uymak zorunludur.

TMK m. 673, denkleştirme konusu malın değerlemesine ilişkin kuralları düzenlemektedir. Buna göre, denkleştirme konusu malın denkleştirmenin yapıldığı tarihteki değeri esas alınacaktır. Ayrıca denkleştirmeye tabi mala ilişkin yarar ve zarar ile gelir ve gider hakkında sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır. Mirasın açılmasından önce denkleştirme yükümlüsünün kusuru olmaksızın değer azalmasına uğrayan veya telef olan maldan denkleştirme yükümlüsü sorumlu tutulmayacaktır.

XI. Denkleştirme Davası

Denkleştirme davası, öğretilerde iki farklı biçimde ele alınmaktadır: denkleştirmenin konusunu ve çerçevesini belirlemeye yönelik tespit davası ve denkleştirme konusu şeyin verilmesine yönelik eda davası. Tespit davası, miras bırakanın ölümü anından itibaren mirasın paylaşımı aşamasından önce de açılabilir; eda davası ise ancak mirasın paylaşılması aşamasında açılabilir.

XII. Denkleştirme Yükümlülüğünün Mirasçılık Sifatının Kaybı Halinde Durumu

TMK m. 670, mirasçılık sıfatının kaybı halinde denkleştirme yükümlülüğünün akibetini düzenlemektedir. Bu hükme göre, denkleştirme yükümlüsünün mirasın paylaşımı sırasında ölmesi halinde ölenin mirasçıları denkleştirme yükümlülüğünden sorumlu olacaktır. Bunun yanı sıra, denkleştirmeye tabi kazandırma alan kanuni mirasçının çıkarılma, yoksunluk, feragat sebebiyle mirasçı sıfatını kazanamamış veya mirası reddettiği için kaybetmiş olması halinde, onun payını alan mirasçılar denkleştirmeye yükümlü tutulmaktadır.¹⁰

Bu düzenlemenin ratio legis'i açıktır: mirasçılık sıfatını kaybeden kişinin yerini olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla birlikte alan mirasçılar, bu sorumluluğu da devralmalıdır. Aksi halde,

mirasçılık sıfatının kaybı yoluyla denkleştirme yükümlülüğünden kurtulma imkânı doğar ki bu durum, kurumun amacıyla bağdaşmaz.

XIII. Öğretideki Tartışmalar

Denkleştirme kurumu, öğretide çeşitli açılardan tartışılmaktadır. Eğitim giderlerinin kapsamı konusunda, Dural/Ögüz/Gümüş, alışılmış ölçünün ailenin sosyoekonomik durumuna göre belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Eren ise eğitim giderlerinin kapsamını daha geniş tutarak, eğitimin niteliğinden ziyade maliyetinin belirleyici olması gerektiğini ileri sürmektedir.

Evlenme giderleri bakımından da görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Hatemi/Serozan, geleneğe uygun ölçüdeki evlenme harcamalarının denkleştirme dışında kalması gerektiğini savunurken; diğer bir görüş, her türlü evlenme kazandırmasının çeyiz kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Karma bağışlama ve örtülü kazandırmalar konusu da öğretide tartışmalıdır. Karma bağışlamada, ivazlı ve ivazsız kısımlar ayrıştırılarak yalnızca ivazsız kısmın denkleştirmeye tabi tutulması gerektiği çoğunluk görüşü olarak benimsenmektedir.

İşletme devri konusunda Kocayusufpaşaoğlu, devredilen işletmenin borçlarının da dikkate alınarak net değer denkleştirmeye tabi olması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüş, uygulamada genel kabul görmektedir.

XIV. Sonuç

Mirasta denkleştirme, Türk miras hukukunun paylaşırma aşamasında mirasçılar arasında eşitliği sağlamaya yönelik temel kurumlardan biridir. TMK m. 669–675 arasında düzenlenen bu kurum, İsviçre hukukundan iktibas edilmiş olup, miras bırakanın sağlığında yasal mirasçılara yaptığı karşılıksız kazandırmaların terekeye iade edilmesini öngörmektedir. Tenkis kurumundan farklı olarak denkleştirme, saklı pay ihlali koşulunu aramaz ve yalnızca yasal mirasçılar arasında uygulanır.

Uygulamada karşılaşılan başlıca sorunlar şunlardır: miras bırakanın denkleştirme iradesinin ispatında yaşanan güçlükler, alışılmış ölçünün belirlenmesindeki belirsizlikler, zamanaşımı sürelerinin net olmaması ve karma bağışlamalardaki ivazsız kısmın tespiti.

Kanun değişikliği önerisi olarak, TMK m. 669’a denkleştirme iradesinin yazılı şekilde yapılması zorunluluğu eklenmesi, ispat sorunlarını önemli ölçüde azaltacaktır. Ayrıca, zamanaşımı süresinin kanunda açıkça düzenlenmesi ve alışılmış ölçü kavramına ilişkin objektif kriterlerin belirlenmesi, uygulamadaki belirsizliklerin giderilmesine katkı sağlayacaktır. Sonuç olarak, mirasta denkleştirme kurumu, miras hukukunun adalet işlevinin yerine getirilmesinde vazgeçilmez bir araçtır ve bu kurumun etkin işleyebilmesi için normatif düzeyde yapılacak iyileştirmeler büyük önem taşımaktadır.

Av. Yalçın TORUN

Kaynakça

Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan / Gümüş, Mustafa Alper, *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2019.

Eren, Fikret, *Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona, *Miras Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, *Miras Hukukunda Denkleştirme*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu.

İsviçre Medeni Kanunu (Schweizerisches Zivilgesetzbuch, ZGB).

.